

ДО 100-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ І. Я. ФРАНКА

І. Я. ФРАНКО
НА СТАНІСЛАВЩИНІ
(ПУТІВНИК)

НБ ЛНУ ім. Івана Франка

374021

Станіслав—1956

ЛЬВІВСЬКИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

3

ДО 100-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ І. Я. ФРАНКА

І. Я. ФРАНКО
НА СТАНІСЛАВЩИНІ

(ПУТІВНИ)

*з колекції
Франкознавства
в бібліотеці музею
29 X 56.*

Станіслав—1956

Уклав М. Кубик

фото Ю. Пікаря

Кабінет франкознавства
ЛДУ ім. Ів. Франка

Інв. № ~~3987~~ - 374021

УЧБОВА
БІБЛІОТЕКА

И. Я. Франко на Станіславщині
(путеводитель) м. Ів. Франка

(На українском языке).

Редактор В. І. ВЕРЕЩАКА.

Техредактор П. Л. ГРИЦЕВСЬКИЙ.

Коректор К. Г. КУРОЧКИНА.

БЧ 02554. Підписано до друку 25. VIII. 1956 р.

Папір $60 \times 84 \frac{1}{32} = 0,75$ паперового $= 1,5$
друкарського аркушів. Обліково-видавничих
аркушів — 0,65. Авторських аркушів — 0,35.

Замовлення № 2800. Тираж 10000.

Облдрукарня Облуправління культури.

м. Станіслав, Радянська вул., 4.

Постать Івана Яковича Франка — одна з найвеличніших у дожовтневій українській літературі. Поет, прозаїк, драматург, критик, перекладач, публіцист, фольклорист, історик літератури, популяризатор марксизму, видавець — ось яким залишився в пам'яті його сучасників великий син українського народу, таким знатимуть його майбутні покоління.

Своїм священним обов'язком письменник вважав служіння народові. Словом і ділом він боровся за визволення трудового люду від соціального і національного гніту. «В усій своїй діяльності, — говорив Іван Франко, — бажав я бути не поетом, не вченим, не публіцистом, а поперед усього чоловіком».

Іван Франко — великий майстер художнього слова. Він активний продовжувач політичної лірики Пушкіна і Шевченка, викривального ре-

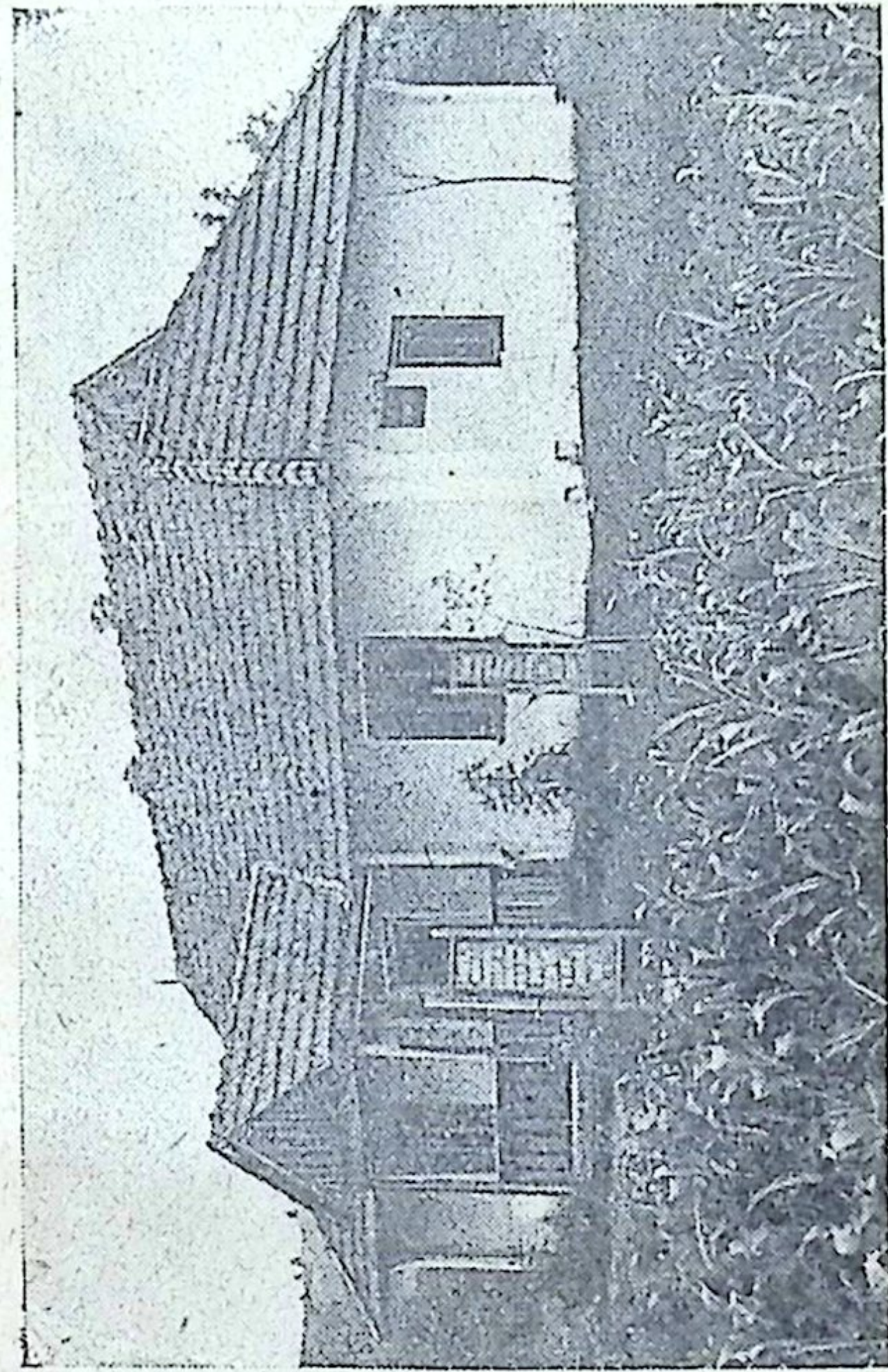
лізму Герцена і Чернишевського, сатири Салтикова-Щедріна, революційної естетики Белінського і Добролюбова. Після Т. Г. Шевченка Іван Франко був одним з найвидатніших представників революційно-демократичного напрямку в українській літературі.

*„Я для геніїв грядущих
Поле дикее орав,
Шлях серед хащів найпущих
Просікав і протирав:
Для голодних пік сквапливо
Разовий, не панський хліб
І ставав на всяке жниво,
І в'язав свій скромний сніп“.*

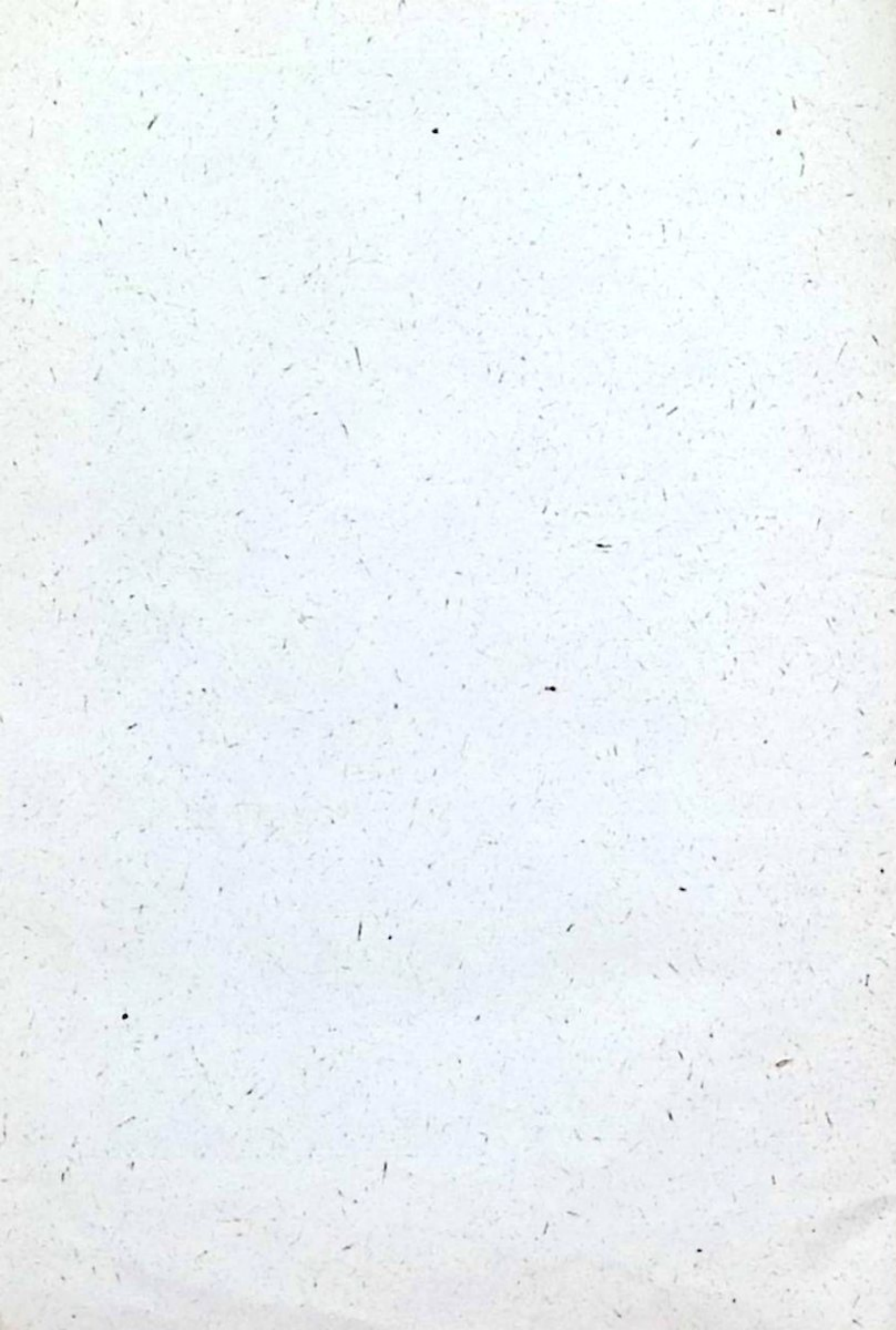
Так говорить про себе великий Каменяр. Отой «скромний сніп» дав золоті зерна для живлення простого народу, з глибини якого виійшов Іван Франко.

В квітні 1956 року по світу пролунало: Всесвітня Рада Миру ухвалила відзначити 100-річчя з дня народження великого сина українського народу Івана Яковича Франка. Ця звістка легкою птицею облетіла Станіславщину, де чимало місць зв'язано з іменем невтомного Каменяра. Трудящі області свято оберігають його пам'ять.

Мета цього невеличкого путівника допомогти громадськості познайомитися з місцями, де перебував Іван Франко в різні роки свого життя,

Нижній Березів. Хата, де жив Іван Франко.

де він кликав простих трудівників до об'єднання у боротьбі проти спільних ворогів — капіталістів і поміщиків.

ЛОЛИН

Після успішного закінчення сьомого класу Дрогобицької гімназії молодий Франко влітку 1874 року вперше зробив подорож до Стрия, а потім — на Синевідку, Бубнище, Тисів, Церковну, Мізунь, Велдіж. Під час мандрівки він майже місяць жив у селі Лолин, Вигодського району.

Завітав сюди І. Я. Франко до свого товариша по гімназії Ярослава Рошкевича, якому він допомагав готуватись до здачі екзаменів. В сім'ї Рошкевичів він познайомився з найстаршою донькою Ольгою.

Між Ольгою і Франком зав'язалася тісна дружба. З того часу він дбав про освіту Ольги, читав їй багато творів західноєвропейських письменників, свої оповідання і вірші. По його рекомендації Ольга читала твори Гете, Шіллера, Шевченка, Нечуя-Левицького, Марка Вовчка, Тургенєва, Лермонтова, а згодом — Чернишевського «Что делать?».

З листів до Рошкевичів і за свідченням сестри Ольги Михайлини, в Лолині Франко працював над повістю «Петрії і Довбущуки».

Перекази, пісні, народні легенди, що побутували тут, у бойківському селі, письменник широко використав у своєму ранньому творі. Записану в Лолині народну «Пісню про шандаря» Франко згодом поклав в основу сюжету драми «Украдене щастя».

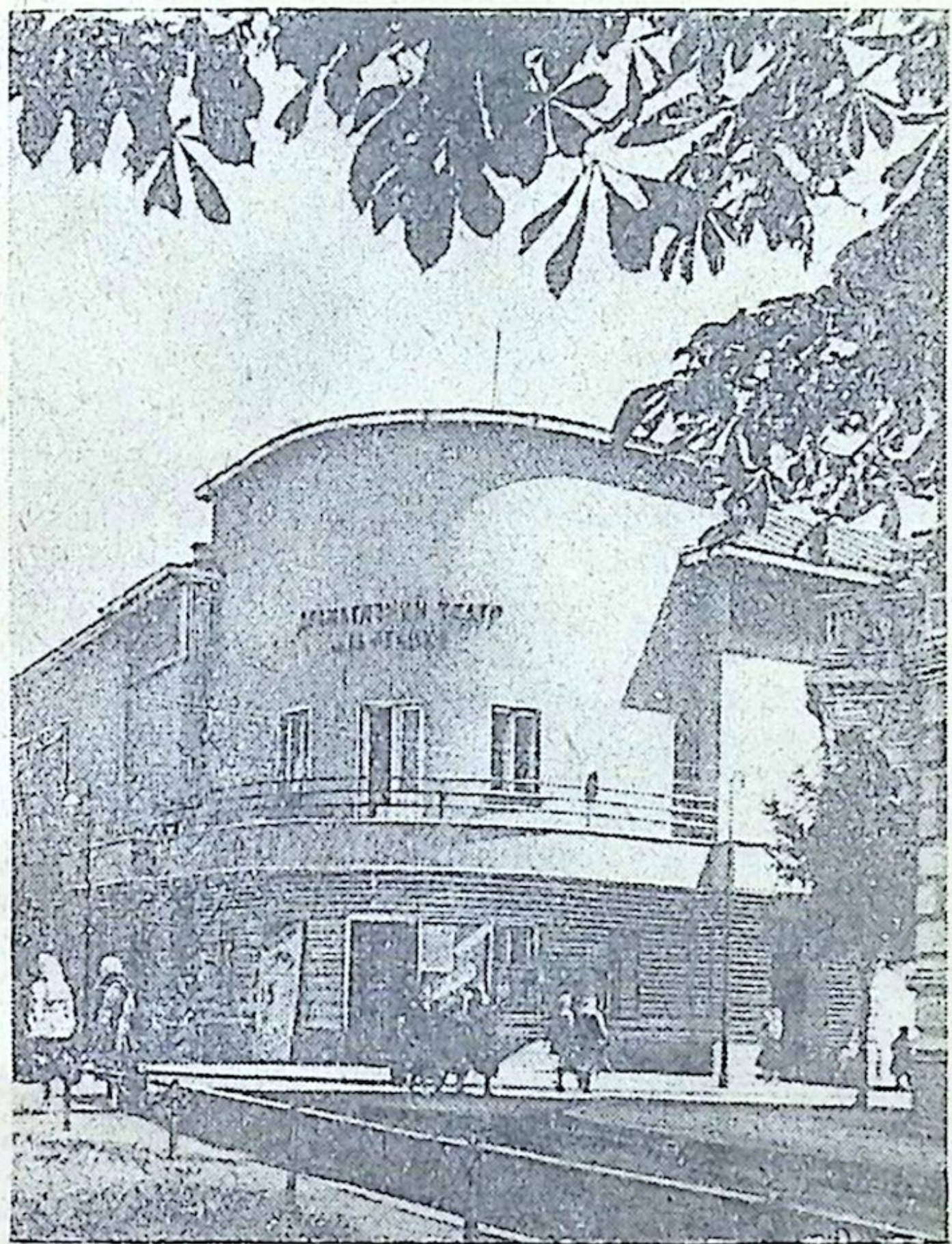
БУБНИЩЕ

Відомо, що Франко був тут під час першої своєї мандрівки після закінчення сьомого класу Дрогобицької гімназії.

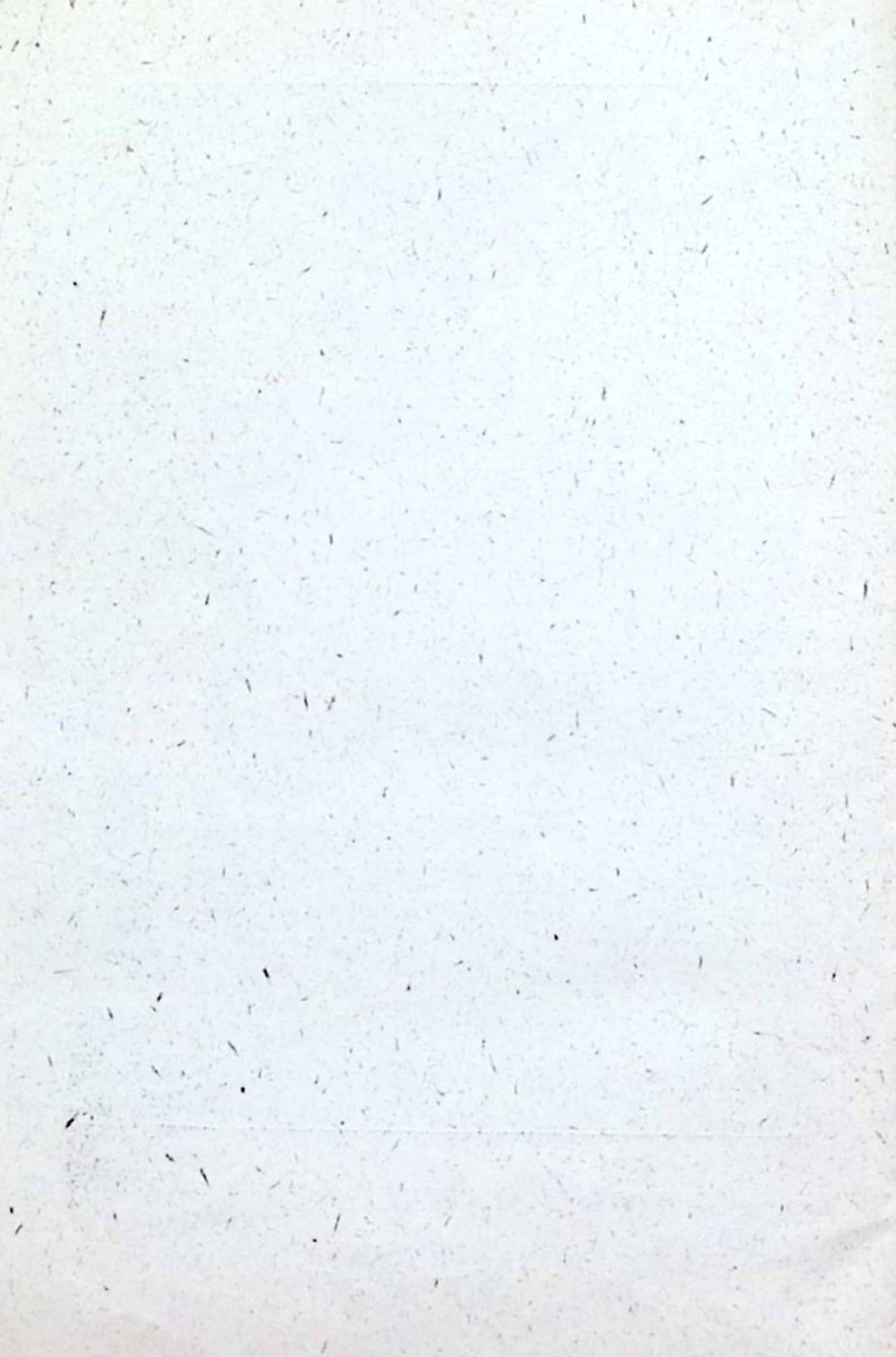
Бубнище — гарне гірське село. Розташоване воно в Болехівському районі. Здавна славиться своїми фантастичними скелями з вирубанними в них стародавніми печерами.

Чудова природа села, його люди привабили молодого письменника і, очевидно, Франко і пізніше бував у Бубнищі. Це підтверджують його вірші. В 1881 році він почав писати цикл поезій. На жаль, задуманого циклу поет так і не закінчив. Поки що відомі два вірші цього циклу: «Привіт» і «Бубнище». Про те, що в Бубнищі він не вперше, говорять такі рядки поезії «Привіт»:

*Вітай же, вітай ми, мій краю,
Безсмертная любко моя,—
Як довго, як болізно-довго
З тобою не бачився я!*

Драматичний театр ім. І. Я. Франка в Станіславі.

Третій вірш задуманого циклу Франко назвав «Сон на скалі». Написав перший рядок: «По скалах спинавсь я всю днину», але потім його закреслив.

ПІДГІРКИ

Село Підгірки розташоване поблизу Калуша. Франко часто відвідував свого брата Онуфрія, який жив у Підгірках.

Селяни села Підгірки, об'єднавшись в сільськогосподарську артіль, назвали її іменем письменника. За час свого існування колгосп імені Івана Франка виріс в багатогалузеве господарство. Колгоспники Підгірок в останні роки особливо широко займаються розвитком коноплярства. Від вирощування конопель артіль одержує високі доходи.

Колгосп імені Івана Франка — мільйонер.

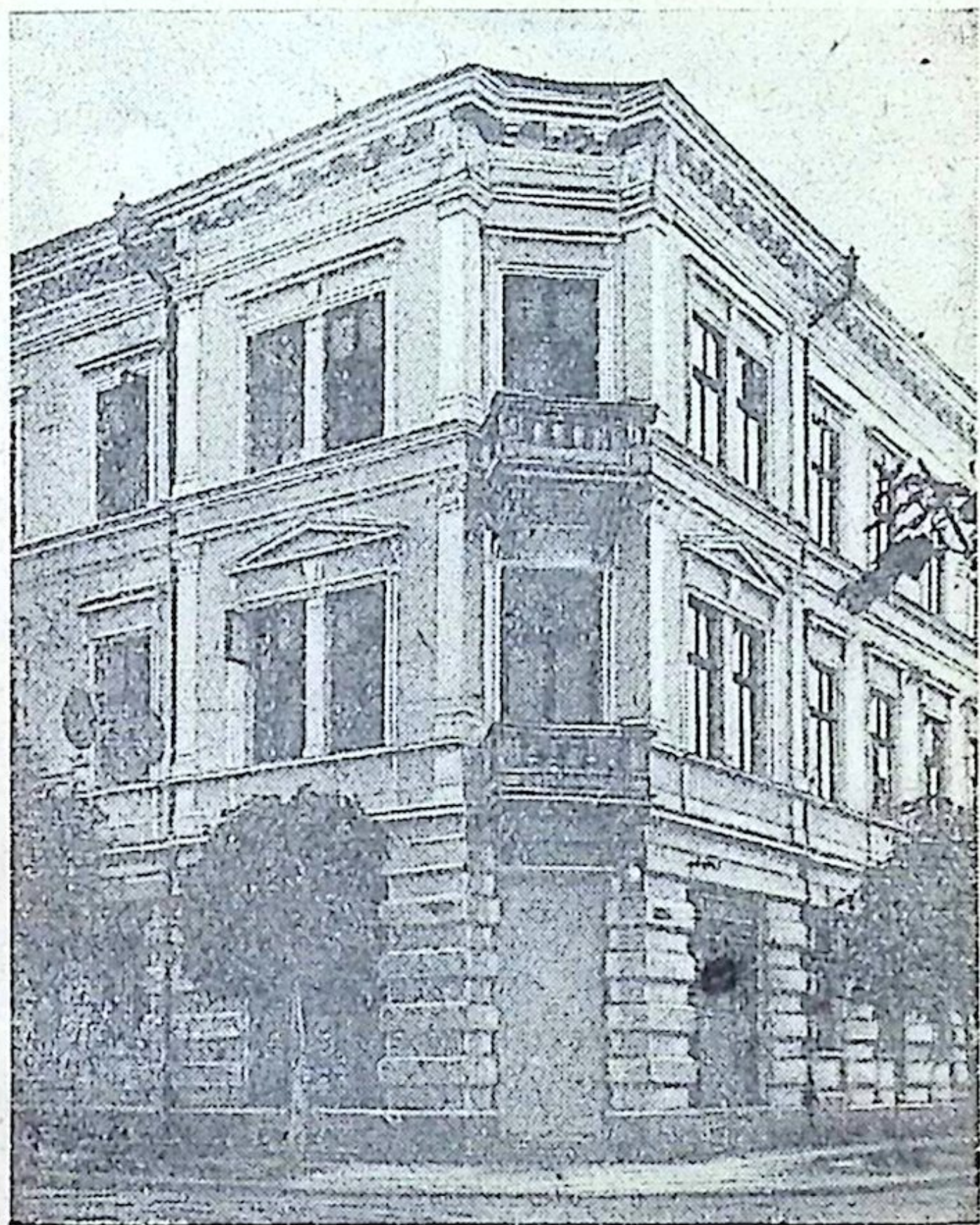
Одночасно з розвитком господарства село виросло в культурному відношенні. В 1956 році тут збудовано чудовий клуб, в якому розмістилася колгоспна бібліотека, є великий зал для глядачів, кімнати гуртків художньої самодіяльності та інші. Клуб села Підгірки — один з кращих на Станіславщині.

Нині в селі живуть племінники і внуки, сучасники великого Каменяра, які розповідають про свої зустрічі з І. Я. Франком.

КОЛОМИЯ

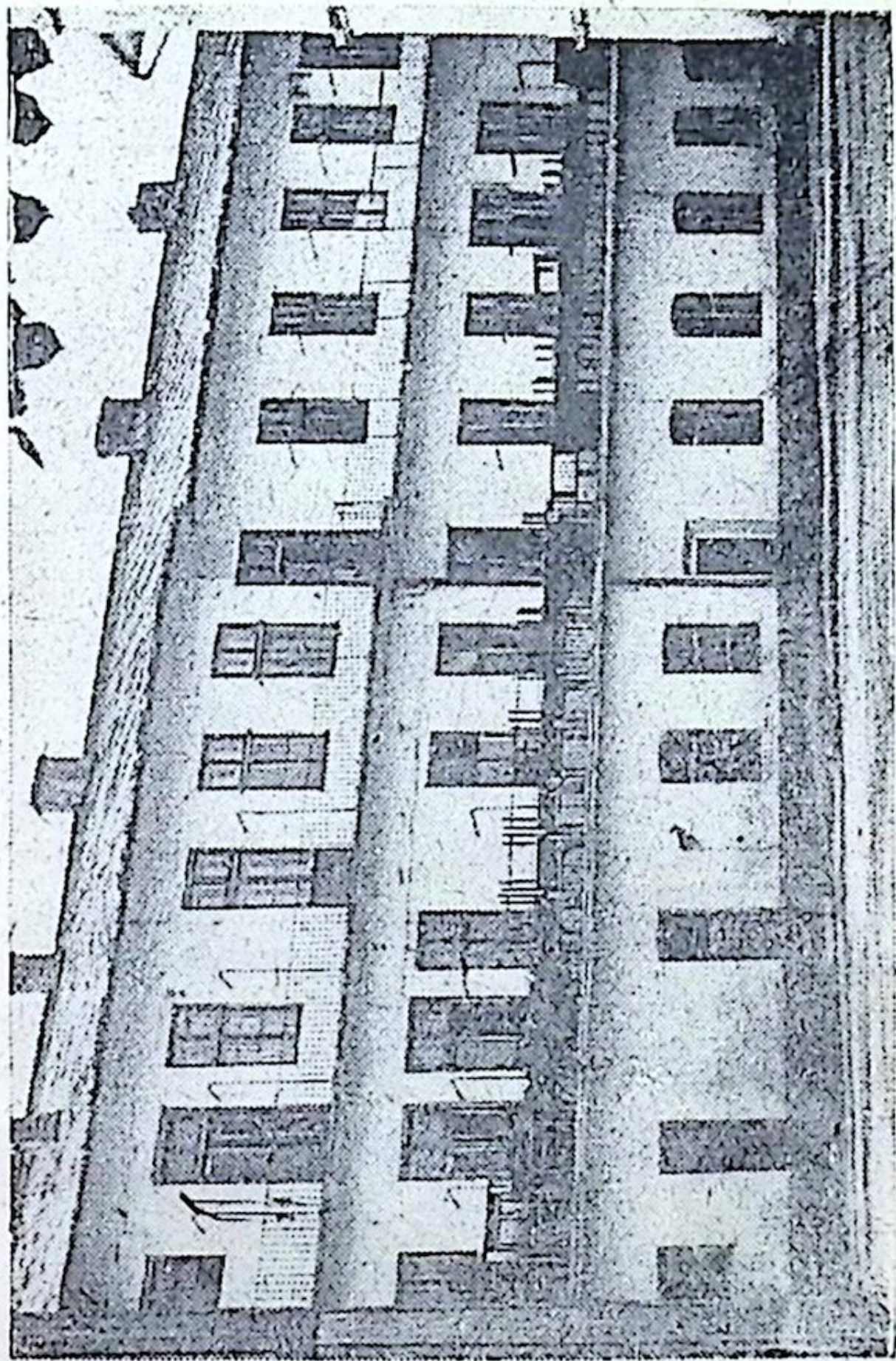
В березні 1880 року Франко вперше відвідав Коломию по дорозі до свого приятеля в Нижньому Березові (нині Яблунівський район) Кирила Геника, якого він повинен був підготувати до екзамену на атестат зрілості. В Яблунові Франка і Геника заарештовують. По-різному повідомляли про цей арешт письменника «Газета народова», «Слово», а потім — «Діло», робітничий часопис «Праца».

Сам Франко розповідає, що по дорозі до Березова в Яблунові він був арештований і потім «разом з Геником, Ковцуняком та ще кількома іншими пришпилений до процесу, що вівся в Коломиї проти сестер Павликівен і селян Фокшеїв. Нас тримали три місяці і пустили, а мене спеціально як неналежачого до цього повіту велено було відставити під ескортою поліції на місце уродження. Цей транспорт по поліцейських арештах в Коломиї, Станиславові, Стрию і Дрогобичі належить до найтяжчих моментів в моїм житті. Ще до Дрогобича я приїхав з сильною гарячкою. Тут впаковано мене в яму, описану в моїй новелі «На дні», а звідти ще того самого дня послано пішки з поліціантом до Нагуєвич. По дорозі нас заскочив дощ і промочив до нитки. Я дістав сильну лихорадку, прожив тиждень дома в дуже прик-

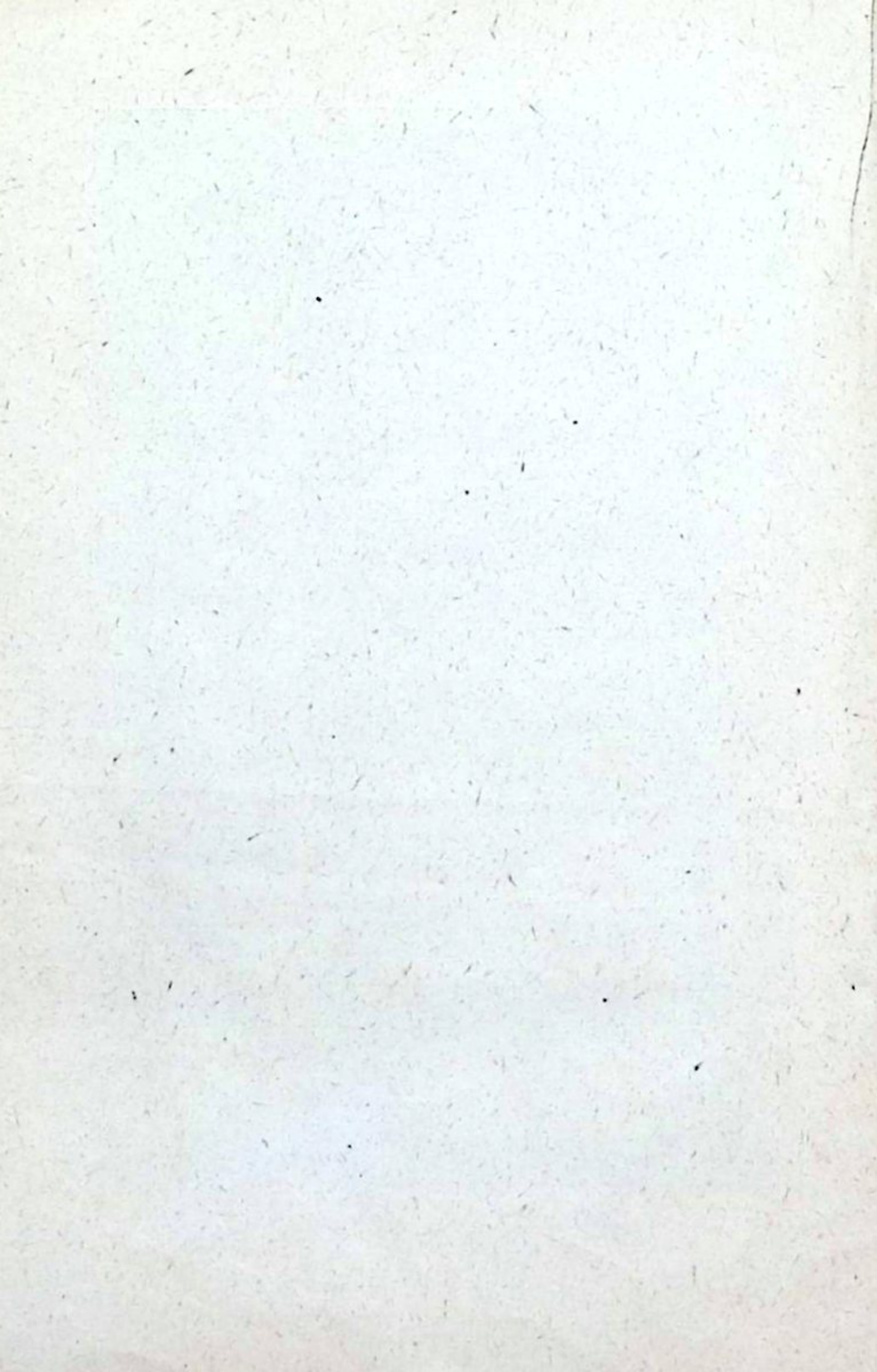

Колишній готель в Коломні.

Будинок по вулиці Горького в Коломні.
де в 1880 році був ув'язнений І. Я. Франко.

В 1903 році, напередодні революції 1905 року, в Коломиї вийшла брошура Івана Франка «Що таке поступ?», в якій він виклав основні положення «Маніфесту Комуністичної партії» та інших праць Маркса і Енгельса.

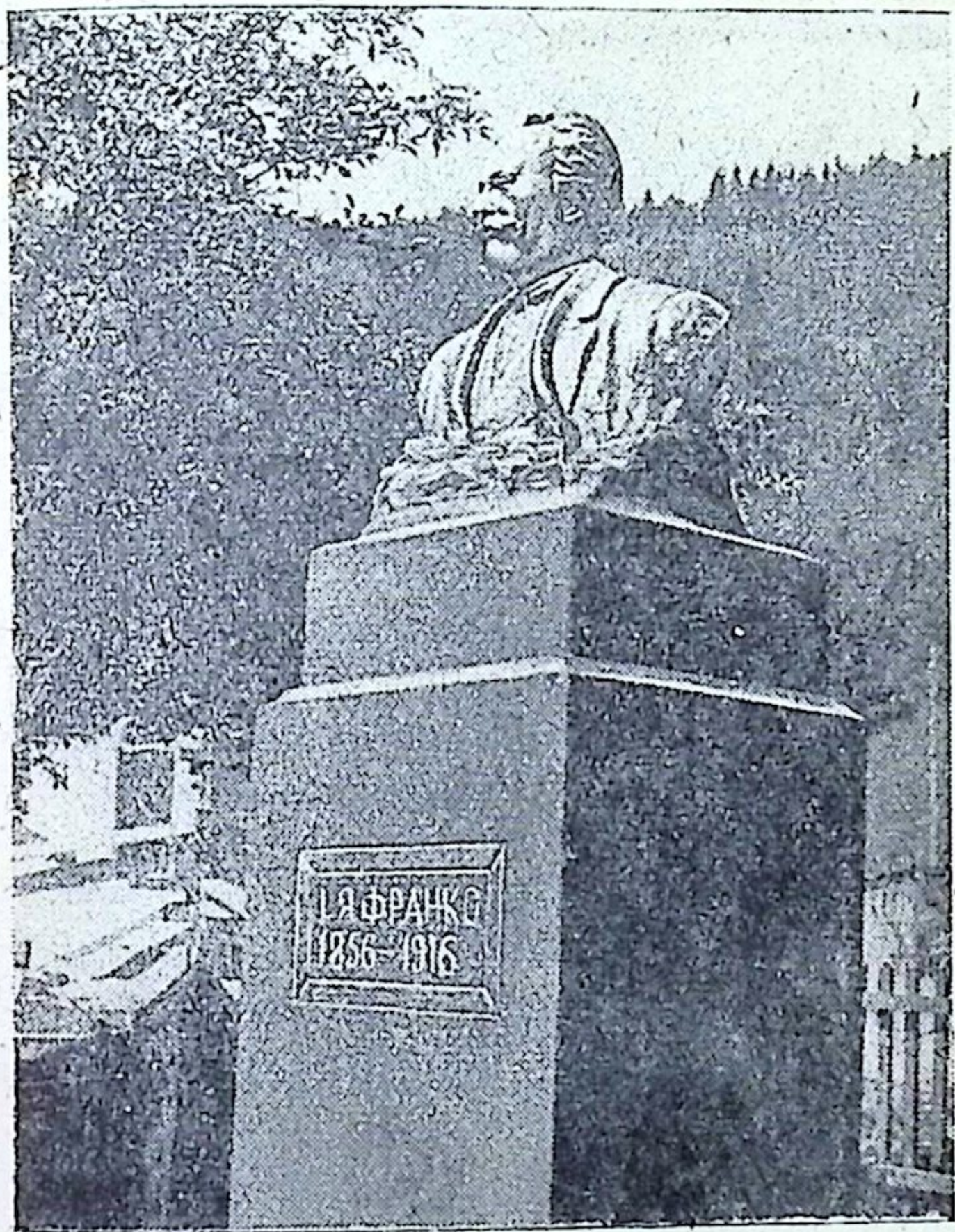
НИЖНІЙ БЕРЕЗІВ

Вперше в Нижній Березів І. Я. Франко завітав у березні 1880 року. Він приїздив сюди до свого друга Кирила Геника, з яким познайомився в 1878 році. В той час Франко редагував журнал «Громадський друг», і Кирило Геник допомагав письменникові збирати для друку матеріали про Гуцульщину. К. Геник працював в Нижньому Березові народним учителем, організовував спілкові крамниці, розповсюджував серед гуцулів заборонену літературу.

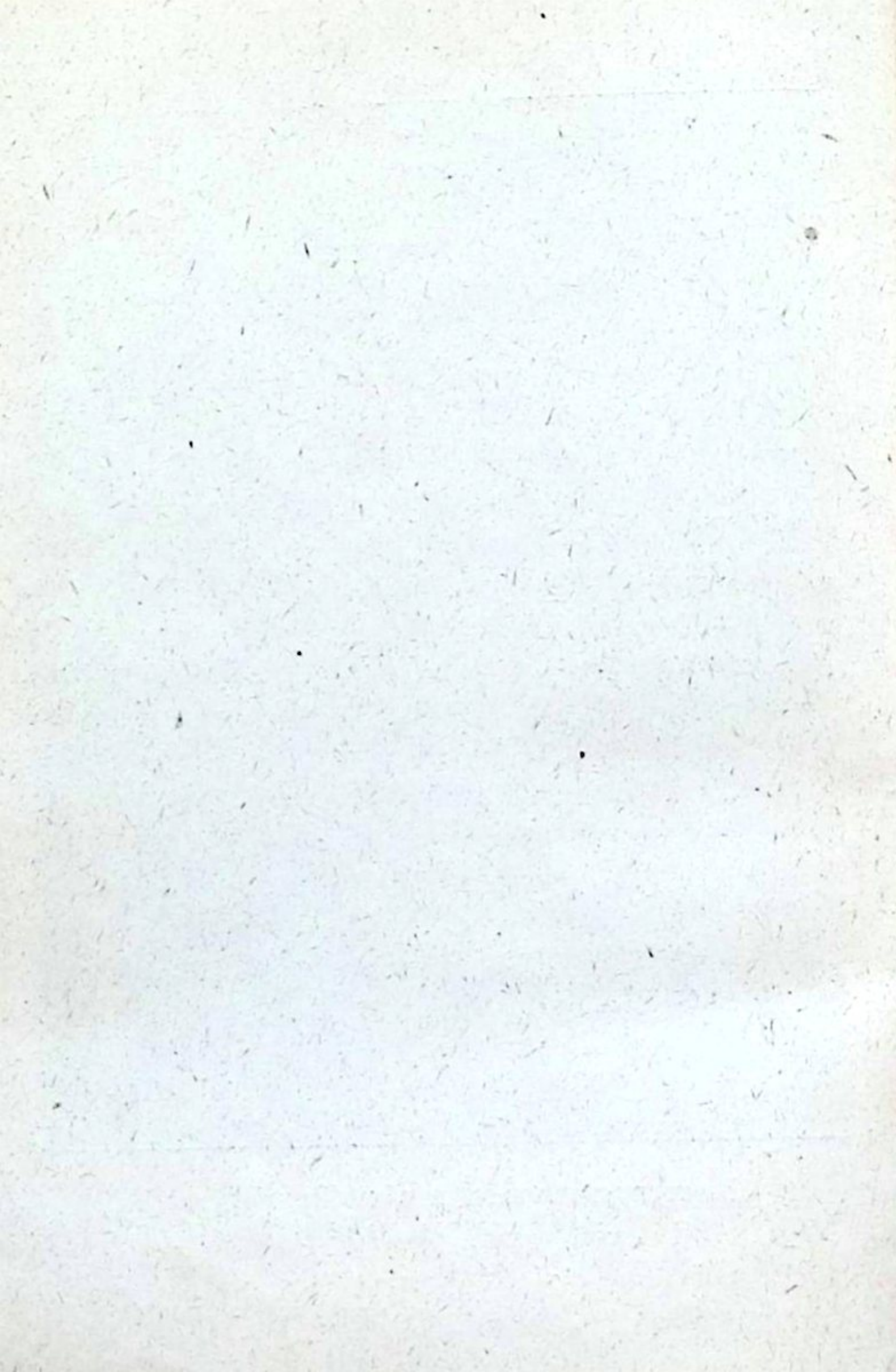
З перебуванням у Нижньому Березові зв'язані два арешти Франка. В селі ще є живі сучасники письменника. Збереглася і хата, де протягом кількох місяців жив І. Франко.

КОСІВ

В гуцульському містечку Косів в 1853 році народився відомий український прогресивний діяч і письменник Михайло Павлик. У 1886 році Франко разом з Павликом приїжджають до Косова. Тут вони зупиняються в місцевого тка-

Бюст письменника в селі Криворівня,
Жаб'ївського району.

ча Петра Джуранюка і створюють так званий «таємний соціалістичний союз», до якого ввійшли переважно робітники солеварні. Через Франка і Павлика в Косів надходить заборонена література з Росії. Письменники популяризують твори Маркса, Енгельса, Плеханова.

Тут вперше Франко знайомиться з відомим збирачем гуцульського фольклору Володимиром Гнатюком. В Косові живуть старожили, що пам'ятають Івана Франка. Серед них — Дмитро Кременюк, Григорій Тимків, Іван Феркуняк та інші.

Одна з вулиць Косова названа ім'ям письменника.

КРИВОРІВНЯ

В кінці ХІХ і на початку ХХ століття село Криворівня (Жаб'ївський район) було улюбленим місцем відпочинку і творчих студій багатьох українських письменників-демократів. Починаючи з 1902 по 1914 рік сюди щоліта приїжджав І. Я. Франко. Не був письменник у Криворівні лише в 1908 році.

У Криворівні І. Франко зустрічався з Михайлом Коцюбинським. В різні роки тут він писав поему «Терен у нозі», автобіографічне оповідання «У кузні», повість «Великий шум», вірші

«Блюдіться біса полуденного», «У безсонну ніченьку» та ряд інших.

В січні 1953 року в Криворівні відкрито будинок-музей Івана Франка. Тут же споруджено пам'ятник письменникові. Старожили Криворівня розповідають про пам'ятні місця, де часто любив відпочивати великий Каменяр.

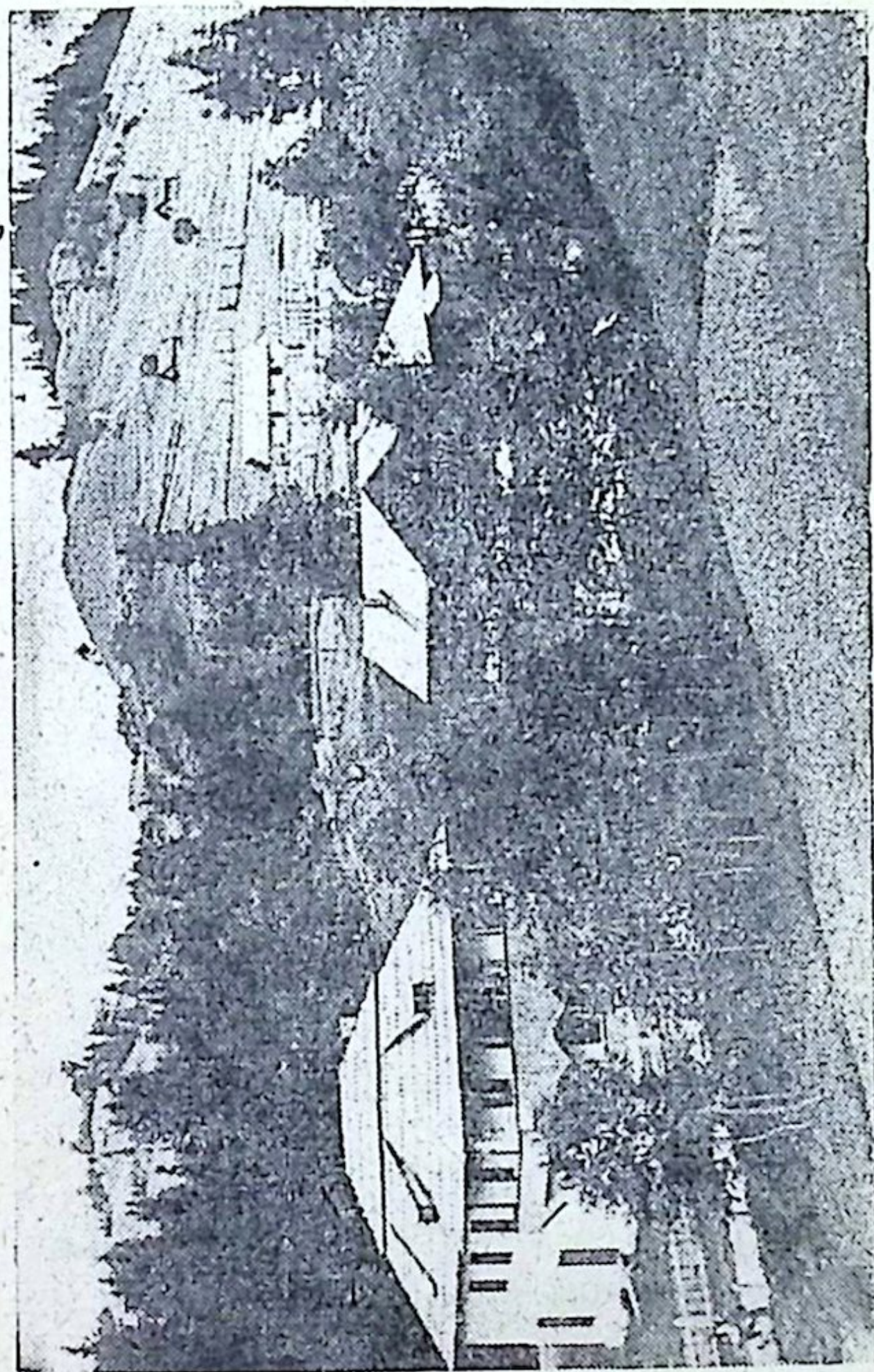
ГОЛОВИ

До гірського села Голови (Жаб'ївський район) І. Я. Франко приїжджав під час перебування в Криворівні. В Головах письменник разом з місцевим учителем Лукою Гарматієм організував читальню. Разом з селянами часто ходив у гори.

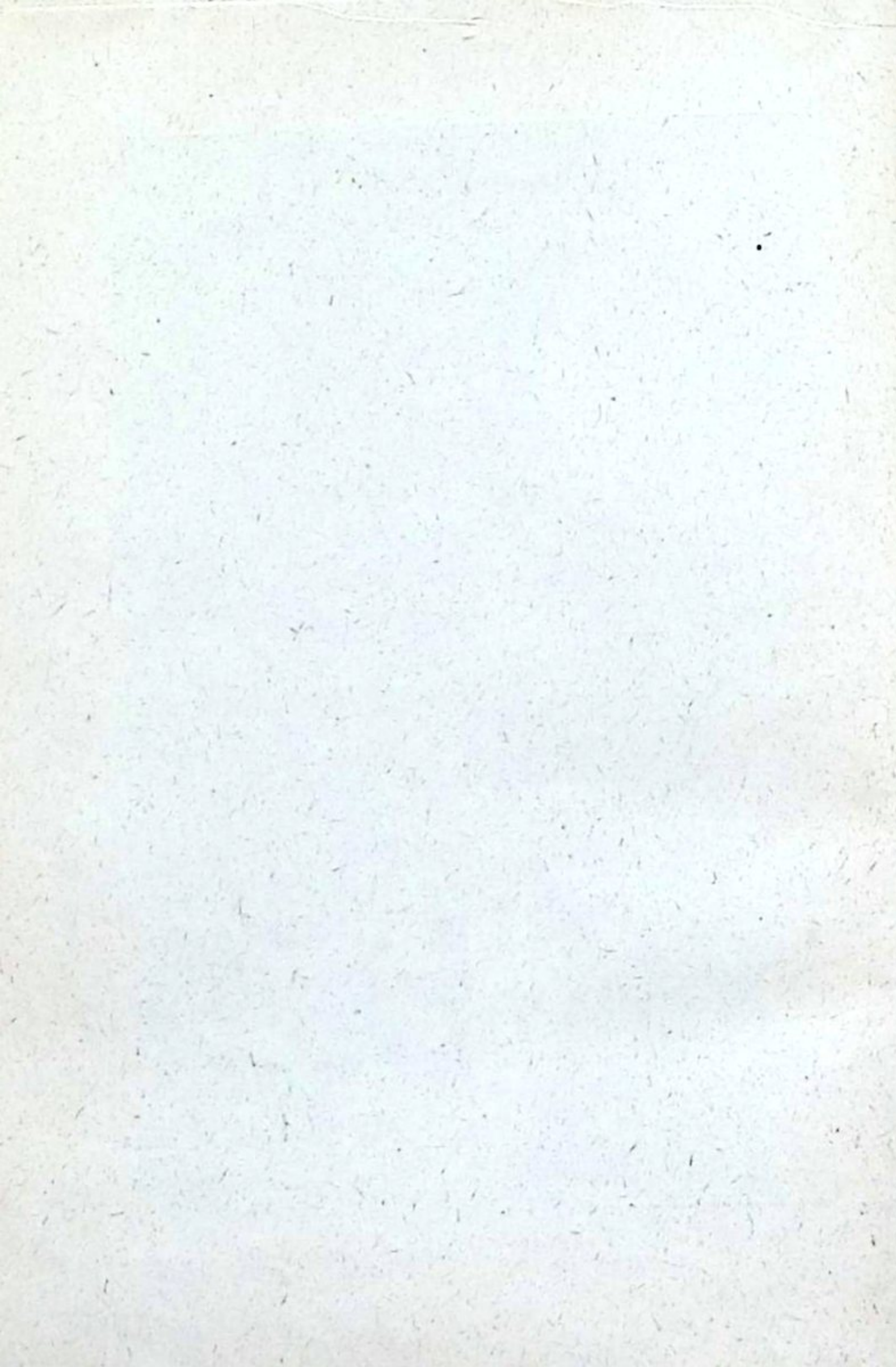
В школі, в кімнаті, де колись жив учитель Л. Гарматій, що в нього зупинявся Іван Франко, встановлений бюст письменника.

Колись у Головах була лише одна початкова школа. В селі жодна людина не мала середньої освіти. Зараз тут працюють чотири школи (семирічна і три початкових), організовано два медпункти, є родильна кімната, бібліотека. Навіть у далекому присілку Чорна Річка працює хата-читальня.

Селяни, об'єднавшись в сільськогосподарську артіль, назвали її іменем Івана Франка. Зараз колгосп імені Івана Франка — мільйонер.

Загальний вид села Голови,

БУРКУТ

Далеко в горах Жаб'ївського району є кілька джерел, що видають на поверхню мінеральні води. Цю місцевість називають Буркутом. В 1901 році в Буркуті був Іван Франко і тут він зустрічався з Лесею Українкою.

Зараз серед колишніх безлюдних гір у Буркуті виросло красиве робітниче селище. Живе тут понад 1.000 робітників і службовців Жаб'ївського ліспромгоспу.

В Буркуті поряд з жилими будинками збудовано чудову робітничу їдальню, клуб лісорубів, є тут бібліотека, школа, крамниця. Всі будинки освітлюються електрикою. На лісорозробках використовується найновіша вітчизняна техніка.

СНЯТИН

Снятин — одне з найкрасивіших міст Покуття. Розташоване воно вздовж ріки Прут. Тут довгий час жили і працювали українські письменники Василь Стефаник і Марко Черемшина.

В селі Русів за Радянської влади відкрито літературно-меморіальний музей Василя Стефаника, а в Снятині — музей Марка Черемшини. В музеї Василя Стефаника в архівних матеріалах зберігаються відомості про те, що в

лютому 1892 року у Снятині перебував І. Я. Франко. На народних зборах (вічі), що зібралися на околиці міста, Франко виступив з промовою перед селянами. На зборах було багато селян з сіл Красноставці, Будилів і інших.

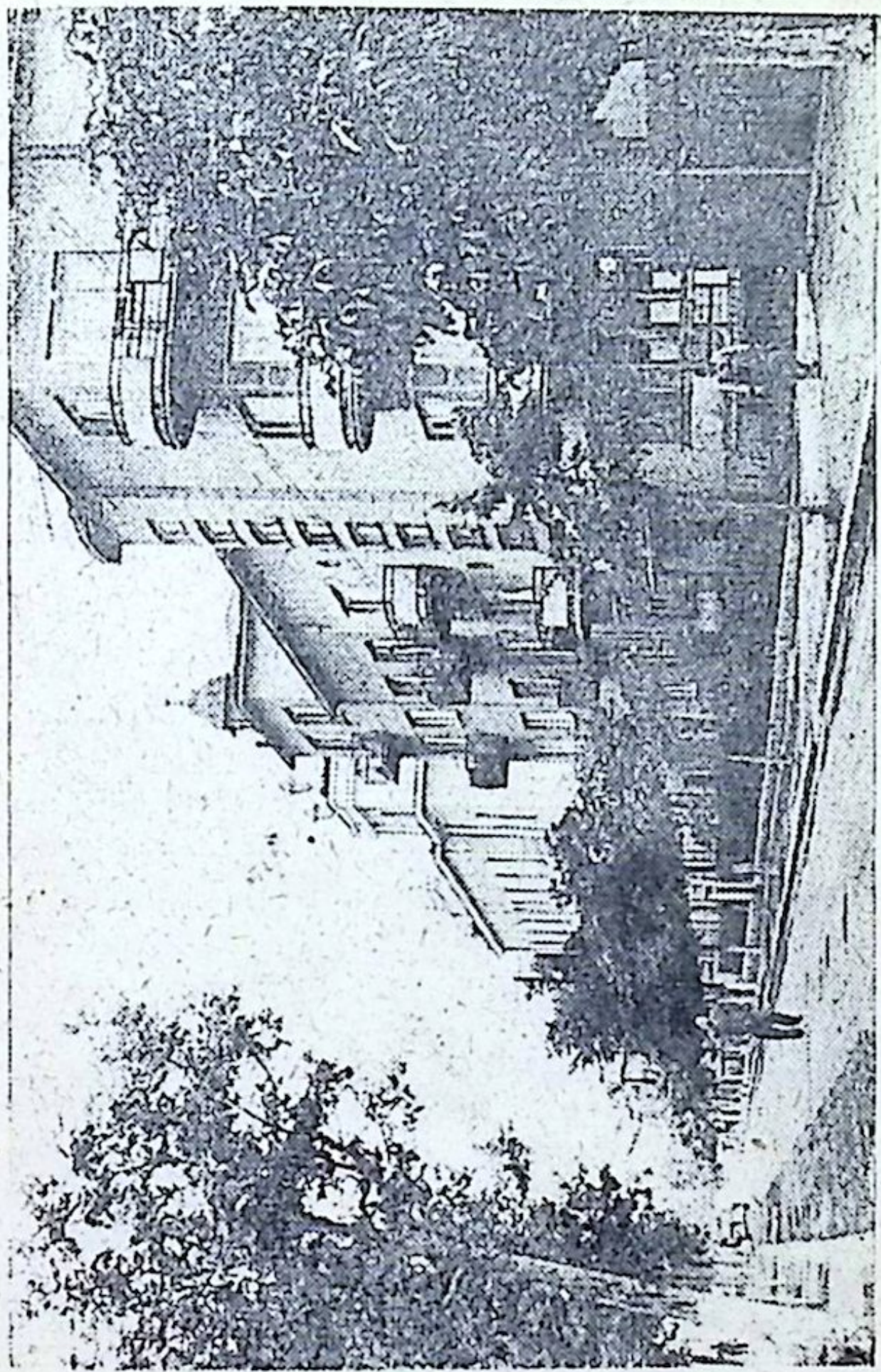
В музеях Василя Стефаника і Марка Черемшини організовані відділи про І. Франка.

Зараз Снятин — один з культурних і адміністративних центрів Покуття. Тут є кілька загальноосвітніх шкіл, технікум підготовки культосвітніх працівників, сільськогосподарський технікум тощо.

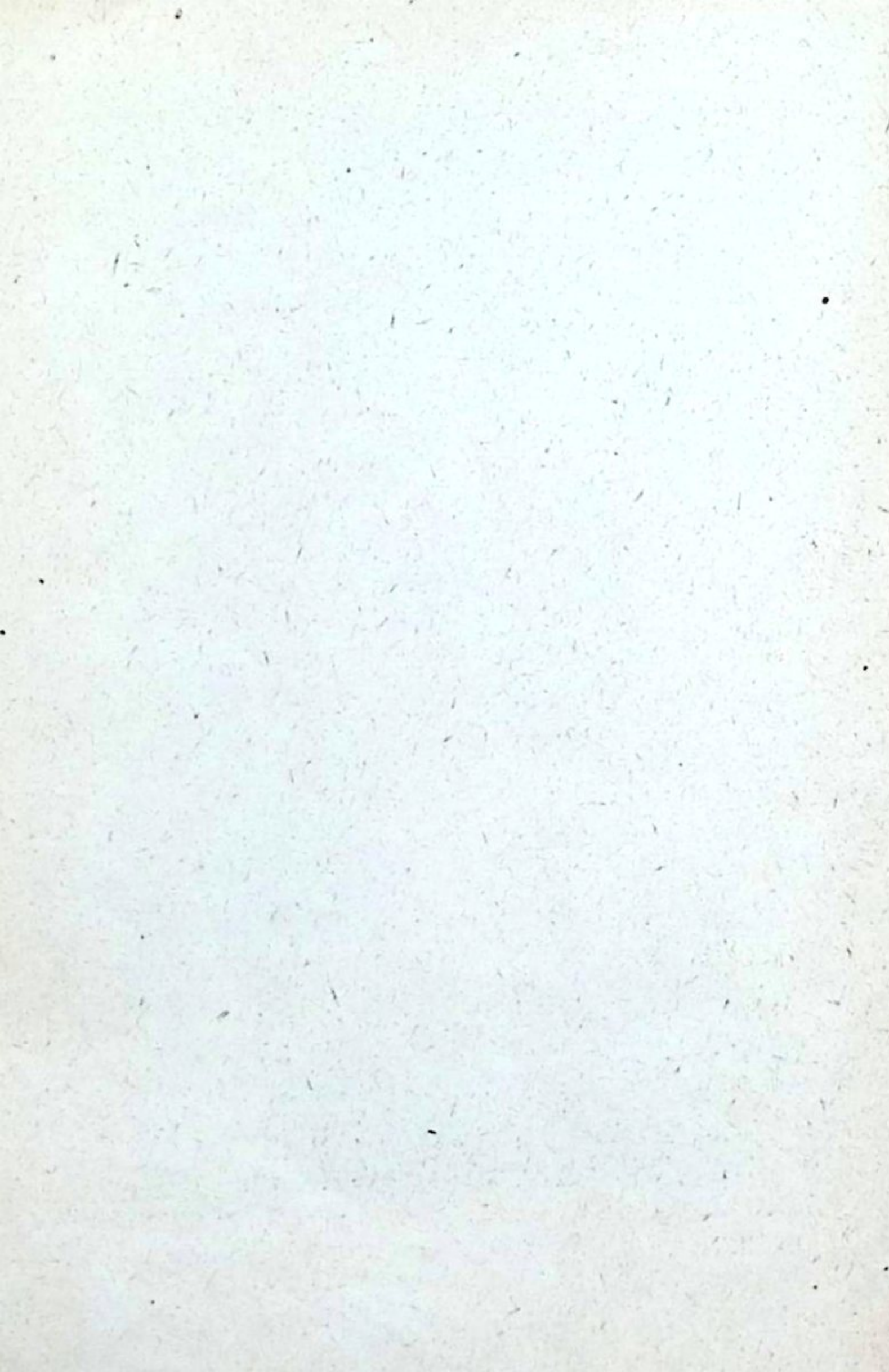
СТАНІСЛАВ

В різні періоди свого життя І. Я. Франко був у Станіславі. Поет завжди був дорогим гостем і щирим порадником багатьох жителів міста — робітників, передової інтелігенції. В останні роки життя письменник робив численні подорожі по містах і селах Галичини, де виступав з публічним читанням своїх творів.

Старіші жителі Станіслава пам'ятають, як уже хворий І. Я. Франко виступав з читанням своєї революційно-патріотичної поеми «Мойсей» у Станіславі в 1914 році в залі «Української бесіди» (нині вулиця Чапаєва, № 24). Цю поему письменник читав також в 1910 році перед семінаристами.

Вулиця імені Івана Франка в Станіславі.

В своїй автобіографії І. Я. Франко зазначає, що тут він поневірявся під час арештів у Коломиї, коли його етапом супроводжували до Дрогобича.

Нині місто Станіслав — культурний і адміністративний центр Станіславської області. Трудящі Станіславщини свято шанують пам'ять письменника. Його іменем названа одна з центральних вулиць Станіслава, обласний драматичний театр, кінотеатр. В області є 21 колгосп, які носять ім'я І. Я. Франка.

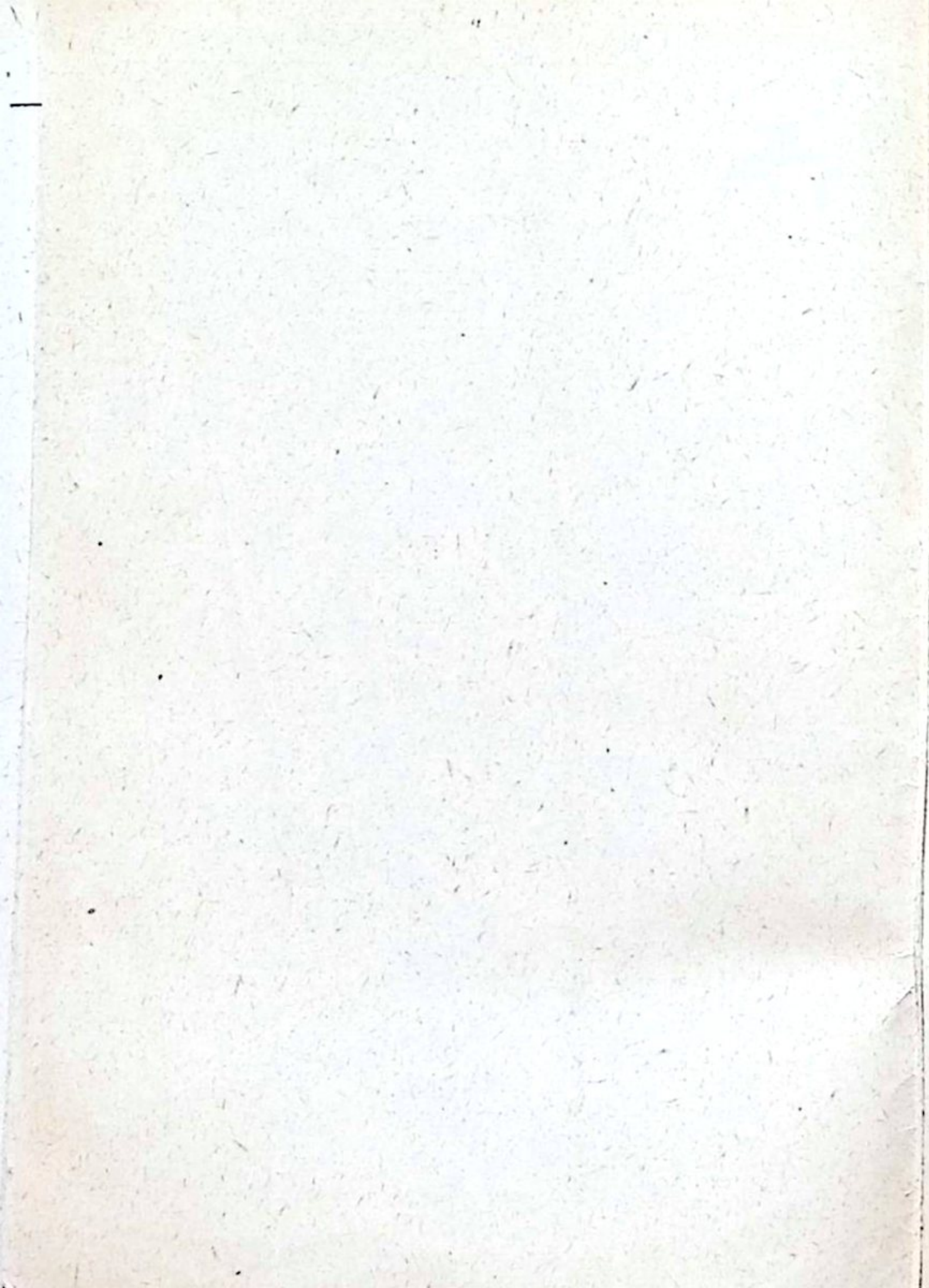
Навіки возз'єднаний український народ, народи радянських соціалістичних республік, країн народної демократії і всі трудящі світу глибоко шанують пам'ять І. Я. Франка, людини, яка все своє свідоме життя віддала боротьбі за щастя і свободу трудящих.

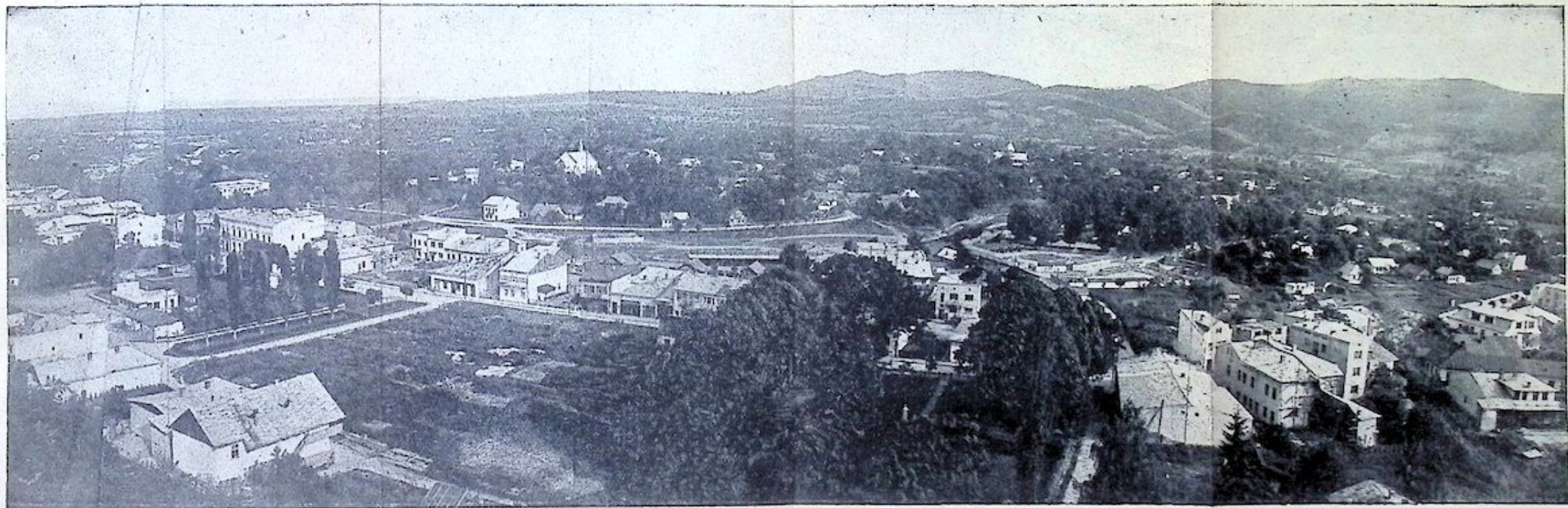
ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

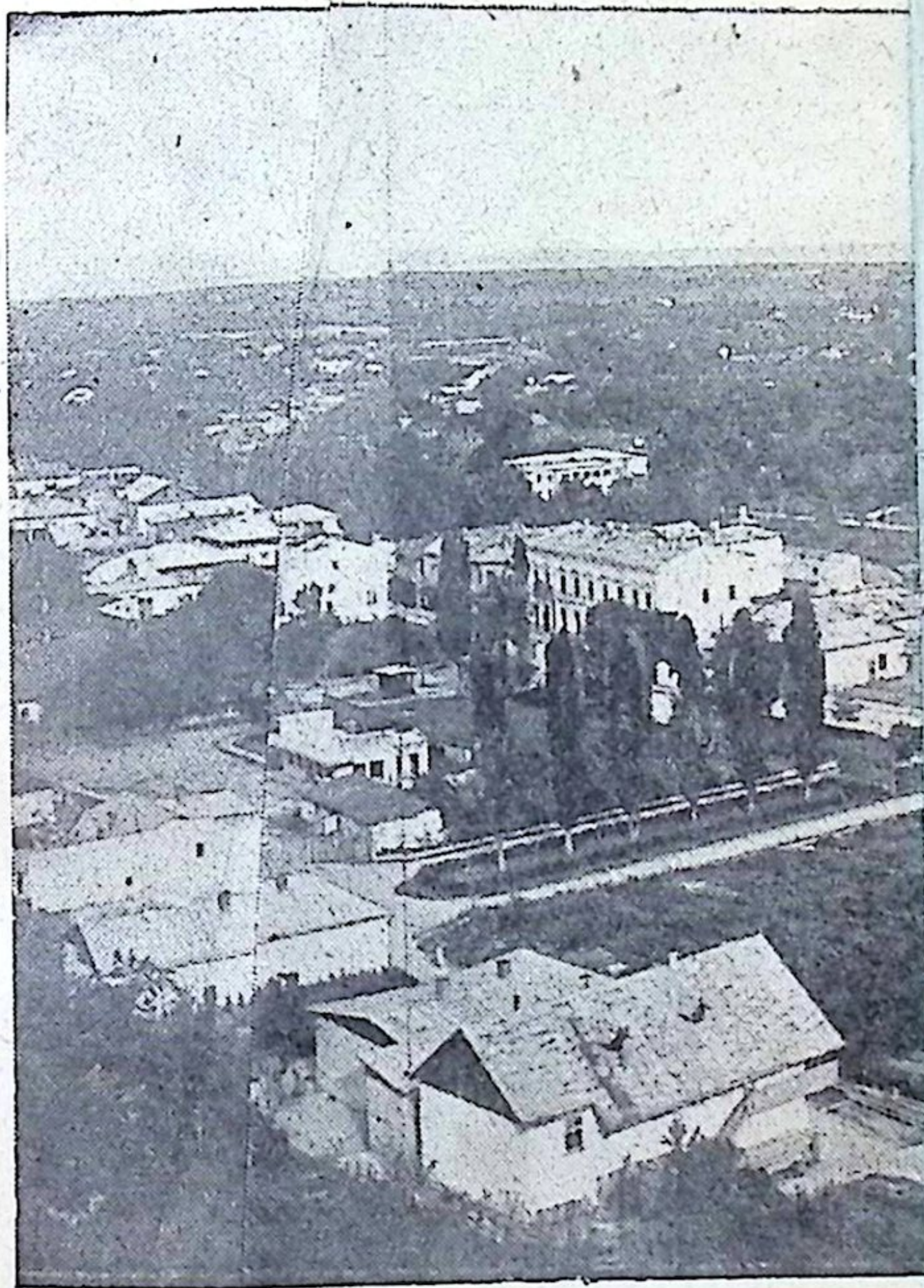

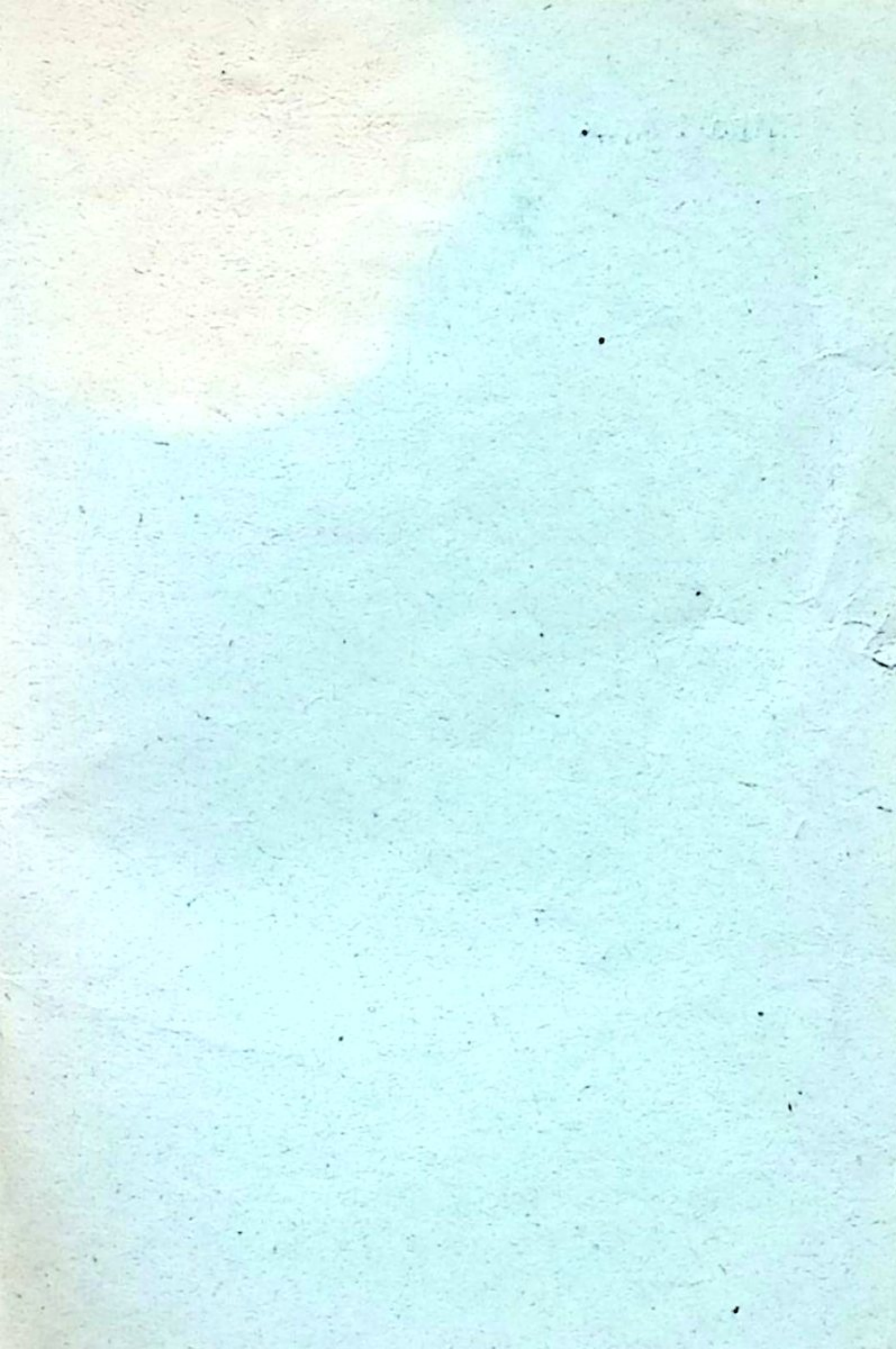

Косів. Загальний вид міста.

Ціна 1 крб.

374021

139